

DOMSTOLENS DOM
av den 29 juni 1994*

I mål C-288/92

har Bundesgerichtshof (Tyskland) gett in en begäran om förhandsavgörande enligt protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Custom Made Commercial Ltd

och

Stawa Metallbau GmbH.

Begäran avser tolkningen av artikel 5.1 och artikel 17 första stycket i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT 1972, L 299, s. 32, fransk version; svensk version saknas, jfr dock Svensk författningssamling 1998:358), i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritanniens och Nordirlands tillträde (EGT L 304, s. 1, och – i dess ändrade lydelse – s. 77, fransk version; svensk version saknas, jfr dock Svensk författningssamling 1998:358).

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden O. Due samt avdelningsordförandena J. C. Moitinho de Almeida och M. Diez de Velasco samt domarna C. N. Kakouris (referent), F. A. Schockweiler, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. G. J. Kapteyn och J. L. Murray,

* Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: C. O. Lenz,
justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

som beaktat de skriftliga yttrandena från

- den tyska regeringen genom Ministerialrat Prof. Dr. Christof Böhmer, förbundsjustitieministeriet, i egenskap av ombud,
- den italienska regeringen genom chefen för utrikesministeriets avdelning för diplomatiska tvister, professor L. Ferrari Bravo, i egenskap av ombud, biträdd av avvocato dello Stato O. Fiumara,
- Europeiska gemenskapernas kommission genom P. van Nuffel, rättstjänsten, i egenskap av ombud, biträdd av advokaten Wolf-Dietrich Krause-Ablass, Düsseldorf,

som beaktat förhandlingsrapporten,

som hört de muntliga yttrandena från den italienska regeringen och Europeiska gemenskapernas kommission vid sammanträde den 19 januari 1994 och

som hört generaladvokatens förslag till avgörande vid sammanträde den 8 mars 1994,

meddelar följande

dom

- 1 Genom beslut av den 26 mars 1992, som kom in till domstolen den 30 juni 1992, har Bundesgerichtshof (Tyskland) i enlighet med protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens tolkning av konventionen den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT 1972, L 299, s. 32, hädanefter konventionen), i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritanniens och Nordirlands tillträde (EGT L 304, s. 1, och – i dess ändrade lydelse – s. 77), ställt flera frågor angående tolkningen av artikel 5.1 och artikel 17 första stycket i konventionen.

- 2 Frågorna har uppkommit inom ramen för en tvist mellan bolaget Stawa Metallbau GmbH (hädanefter Stawa), med säte i Bielefeld (Tyskland), och bolaget Custom Made Commercial Ltd (hädanefter Custom Made), med säte i London, med anledning av att sistnämnda bolag endast betalat en del av den likvid som skulle erläggas enligt ett avtal om leverans av fönster och dörrar vilka skulle tillverkas av Stawa.
- 3 Det framgår av beslutet om hänskjutande att Stawa i London den 6 maj 1988 efter förhandlingar på engelska muntligen förbundit sig att leverera varorna till Custom Made. Varorna var avsedda för ett fastighetskomplex i London. Enligt avtalet, som var det första som slutits mellan parterna, skulle betalning ske i brittiska pund.
- 4 Stawa bekräftade avtalets ingående genom en skrivelse av den 9 maj 1988, avfattad på engelska, vid vilken bolaget för första gången bifogade sina allmänna försäljningsvillkor, avfattade på tyska. Enligt § 8 i de allmänna villkoren skulle såvitt gällde varje tvist mellan parterna Bielefeld gälla som uppfyllelseorten och orten för behörigt forum. Custom Made reste inte någon invändning i fråga om dessa allmänna villkor.
- 5 Custom Made erlade endast en del av likviden, varför Stawa väckte talan vid Landgericht Bielefeld med yrkande om att Custom Made skulle åläggas att betala återstoden av beloppet. Ifrågavarande domstol meddelade den 13 december 1989 tredsdom mot Custom Made i vilken bolaget ådömdes att till Stawa erlägga ett belopp på 144 742,08 pund jämte ränta.
- 6 Custom Made ansökte om återvinning och gjorde därvid bland annat gällande att de tyska domstolarna saknade internationell behörighet. Landgericht Bielefeld beslöt i en mellandom av den 9 maj 1990 att Stawas yrkande kunde tas upp till sakprövning.
- 7 Custom Made väckte talan mot denna dom vid Oberlandesgericht Hamm och åberopade på nytt de tyska domstolarnas avsaknad av internationell behörighet.
- 8 Oberlandesgericht ogillade deras talan i ett avgörande av den 8 mars 1991, varvid domstolen i fråga grundade de tyska domstolarnas internationella behörighet på artikel 5.1 i konventionen jämförd med artikel 59.1 första ledet i den uniforma lagen om internationella köp av lösa saker, vilken utgör bilaga till Haagkonventionen av den 1 juli 1964 (834, *United Nations Treaty Series*, 1972, s. 107 f.). I enlighet med sistnämnda bestämmelse skall

köparen fullgöra betalning till säljaren där denne har sitt affärsställe eller, i avsaknad av sådant, där denne stadigvarande vistas.

9 Custom Made överklagade domen till Bundesgerichtshof.

10 Bundesgerichtshof fann att tvisten gav upphov till frågor om tolkningen av konventionen och beslöt därför att förklara målet vilande till dess att EG-domstolen i ett förhandsavgörande uttalat sig med anledning av följande frågor:

”1. a) Skall uppfyllelseorten enligt artikel 5.1 i Brysselkonventionen om domstols behörighet bestämmas i enlighet med de materiella rättsregler som är tillämpliga på den omtvistade förpliktelsen enligt kollisionsnormerna för den domstol där talan väckts, när fråga är om en leverantörs talan mot en kund med krav på betalning av vederlag i enlighet med ett entreprenadavtal som enligt kollisionsnormerna för den domstol där talan väckts omfattas av uniforma köprättsliga regler och uppfyllelseorten för betalningsförpliktelsen i enlighet med dessa regler är den ort där leverantören, sökanden i målet, har sitt affärsställe?

b) Om domstolens svar på fråga 1 a) är nekande:

Hur skall i så fall uppfyllelseorten enligt artikel 5.1 i Brysselkonventionen om domstols behörighet bestämmas?

2. Om det av svaren på frågorna 1 a) och 1 b) följer att de tyska domstolarnas internationella behörighet inte kan grunda sig på artikel 5.1 i Brysselkonventionen om domstols behörighet:

a) Kan ett avtal om domstols behörighet anses ha ingåtts med giltig verkan enligt artikel 17 första stycket, andra meningen, tredje alternativet i Brysselkonventionen om domstols behörighet, om en leverantör efter ett muntligen ingånget avtal gett kunden en skriftlig bekräftelse på det ingångna avtalet och först till denna bifogat sina allmänna försäljningsvillkor vilka bl.a. innehåller en prorogationsklausul, om kunden inte har rest någon invändning mot denna klausul, om det på den ort där kunden har sitt säte inte förekommer något handelsbruk enligt vilket passivitet som följer på en sådan skrivelse skall anses innebära att denna gett sitt samtycke till prorogationsklausulen,

om kunden inte heller har kännedom om något sådant handelsbruk samt om det rör sig om den första affärskontakten mellan parterna?

b) Om domstolens svar på fråga 2 a) är jakande:

Gäller detta även för det fall de allmänna försäljningsvillkor som innehåller ifrågavarande prorogationsklausul är avfattade på ett för kunden främmande språk, som även är ett annat än det som använts vid avtalsförhandlingarna och i avtalet, och för det fall den skriftliga bekräftelse som avfattats på det vid avtalsförhandlingarna och i avtalet använda språket innehåller en generell hänvisning till de bifogade allmänna försäljningsvillkoren, men ingen särskild hänvisning till prorogationsklausulen?

3. Om domstolens svar på fråga 2 a) och fråga 2 b) är jakande:

För det fall de allmänna försäljningsvillkoren innehåller en prorogationsklausul som uppfyller de i artikel 17 i Brysselkonventionen om domstols behörighet ställda kraven på en giltig prorogationsklausul, utgör då dessutom nämnda artikel hinder mot att det på grundval av de nationella materiella rättsregler som är tillämpliga enligt kollisionsnormerna för den domstol där talan väckts prövas om prorogationsklausulen med giltig verkan blivit en del av det mellan parterna upprättade avtalet?"

Fråga 1 a)

- 11 Genom denna fråga, som skall ses mot bakgrund av skälen för beslutet om hänskjutande, begär den nationella domstolen besked om huruvida artikel 5.1 i konventionen skall tolkas på så sätt att uppfyllelseorten för betalningsförpliktelsen i fall där en leverantör framställt betalningskrav mot kunden i enlighet med ett entreprenadavtal skall bestämmas i enlighet med de materiella regler som är tillämpliga på den omtvistade förpliktelsen enligt kollisionsnormerna för den domstol där talan väckts, även om det i dessa regler föreskrivs att bestämmelser som de i den till Haagkonventionen av den 1 juli 1964 bifogade uniforma lagen om internationella köp av lösa saker skall tillämpas på avtalet.

- 12 Enligt artikel 2 i konventionen är huvudregeln den att det är orten där svaranden har sitt hemvist som är avgörande för domstolsbehörigheten, medan artikel 5 innehåller regler om behörighet även för andra domstolar, mellan vilka sökanden har möjlighet att välja. Denna valmöjlighet har införts med hänsyn till att det i vissa fall ur processförings synpunkt föreligger en särskilt nära förbindelse mellan tvisten och den domstol som kan föreläggas att avgöra den (se dom av den 6 oktober 1976 i mål 12/76 Tessili, Rec. s. 1473, punkt 13). I artikel 5 har emellertid inte själva förbindelsen uppställts som kriterium för valet av behörigt forum. Sökanden kan inte dra svaranden inför varje domstol till vilken tvisten kan knytas, eftersom artikel 5 innehåller en uttömmande uppräkningslista av kriterierna för en tvists anknytning till en viss domstol.
- 13 I artikel 5.1 föreskrivs särskilt att talan om den avser avtal kan väckas mot svaranden vid domstolen i den ort "där den förpliktelse som talan avser har uppfyllts eller skall uppfyllas". Denna ort utgör i regel den närmaste förbindelsen mellan tvisten och den behöriga domstolen, vilket är skälet till att det är domstolen på uppfyllelseorten som är behörig i fråga om avtalsförhållanden (se dom av den 15 januari 1987 i mål 266/85 Shenavai, Rec. s. 239, punkt 18.)
- 14 Även om denna förbindelse är skälet till införandet av artikel 5.1 i konventionen, utgörs det i denna bestämmelse uppställda kriteriet inte av anknytningen till den domstol där talan väckts, utan endast uppfyllelseorten för den förpliktelse som ligger till grund för talan.
- 15 Uppfyllelseorten för förpliktelsen har valts som behörighetskriterium eftersom det är precist och klart och därför faller in under konventionens allmänna syfte, vilket är att införa regler som garanterar visshet i fråga om kompetensfördelningen mellan de olika nationella domstolar vid vilka talan i tvister om avtalsförhållanden kan väckas.
- 16 Det har förvisso gjorts gällande att det i artikel 5.1 i konventionen uttryckligen uppställda kriteriet uppfyllelseorten för den förpliktelse som utgör den konkreta grunden för sökandens talan, i vissa fall kan leda till att en domstol till vilken tvisten saknar anknytning skall anses behörig och att det i ett sådant fall finns anledning att underlåta att tillämpa det uttryckligen angivna kriteriet, eftersom detta skulle leda till ett resultat som strider mot syftet i artikel 5.1 i konventionen.

- 17 Sistnämnda argument kan emellertid inte godtas.
- 18 Tillämpandet av andra kriterier än uppfyllelseorten i de fall där detta kriterium innebär att en domstol med vilken saken saknar samband anses behörig skulle nämligen kunna äventyra möjligheten att förutse vilken domstol som är behörig, vilket skulle vara oförenligt med konventionens syfte.
- 19 Ansågs förekomsten av en förbindelse mellan de faktiska omständigheter som ligger till grund för tvisten och en viss domstol utgöra det enda behörighetsgrundande kriteriet, skulle detta få till följd att den domstol där talan väckts för att avgöra om en sådan förbindelse förelåg tvingades ta hänsyn till andra omständigheter och då särskilt de av svaranden resta invändningarna, vilket skulle medföra att artikel 5.1 berövades sitt innehåll.
- 20 En sådan prövning skulle dessutom strida mot konventionens syften och anda, där hänsynen till dessa kräver att artikel 5 tolkas på så sätt att den nationella domstolen kan ta ställning till frågan om sin behörighet utan att behöva gå in på en sakprövning (se dom av den 22 mars 1983 i mål 34/82 Peters, Rec. s. 987, punkt 17).
- 21 Av det ovan anförda framgår att en talan som avser avtal i enlighet med artikel 5.1 kan väckas mot svaranden vid domstolen i den ort där den förpliktelse som talan avser har uppfyllts eller skall uppfyllas, även i de fall där den sålunda utsedda domstolen inte är den som har närmast anknytning till tvisten.
- 22 Följaktligen måste den "förpliktelse" som avses i artikel 5.1 i konventionen identifieras och dess "uppfyllelseort" bestämmas.
- 23 Domstolen har slagit fast att förpliktelsen inte kan vara vilken förpliktelse som helst som följer av avtalet i fråga, utan den som svarar mot den avtalsrättighet sökanden åberopar som grund för sin talan (se dom av den 6 oktober 1976 i mål 14/76 De Bloos, Rec. s. 1497, punkt 10 och 13).
- 24 Sedan domstolen godkänt undantag i fråga om anställningsavtal som uppvisar vissa särdrag (se särskilt dom av den 26 maj 1982 i mål 133/81 Ivenel, Rec. s. 1891) bekräftade denna i ovannämnda dom i Shenavai-målet, punkt 20, att den förpliktelse som avses i artikel 5.1 i konventionen är den avtalsförpliktelse som utgör den konkreta grunden för talan.

- 25 Denna tolkning fick stöd vid ingåendet av konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde till konventionen om domstols behörighet och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 285, s. 1). Vid detta tillfälle bibehölls nämligen regeln i artikel 5.1 i konventionen med samma ordalydelse och med tillägg av det enda undantaget för anställningsavtal, vilket tolkningsvägen redan godkänts i domstolens ovannämnda rättspraxis.
- 26 Såvitt avser "uppfyllelseorten" har domstolen uttalat att det är den domstol där talan väckts, som med stöd av konventionen skall avgöra om den ort där den förpliktelse som talan avser har uppfyllts eller skall uppfyllas ligger inom dess territoriella behörighet och att den domstolen i detta syfte skall avgöra vilken lag som enligt dess egna kollisionssnormer skall tillämpas på den ifrågavarande tvisten och enligt den lagen bestämma uppfyllelseorten för den omtvistade avtalsenliga förpliktelsen (se ovannämnda dom i Tessili-målet, punkt 13, till vilken hänvisning gjorts i domen i Shenavai-målet, punkt 7).
- 27 Denna tolkning skall även gälla i fall där kollisionssnormerna för den domstol där talan väckts föreskriver att en sådan "uniform lag" som den som är i fråga i målet vid den nationella domstolen skall tillämpas på avtalsförhållandet.
- 28 Denna tolkning omkullkastas inte av en bestämmelse som artikel 59.1 i den uniforma köplagen, enligt vilken uppfyllelseorten för köparens förpliktelse att betala till säljaren är den ort där säljaren har sitt affärsställe eller, i avsaknad av sådant, där denne stadigvarande vistas, försåvitt avtalsparterna inte med stöd av artikel 3 i samma lag har överenskommit om en annan uppfyllelseort för förpliktelsen i fråga.
- 29 Av ovanstående överväganden sammantagna framgår att artikel 5.1 i konventionen skall tolkas på så sätt att uppfyllelseorten för betalningsförpliktelsen i fall där en leverantör framställt betalningskrav mot kunden i enlighet med ett entreprenadavtal skall bestämmas i enlighet med de materiella regler som är tillämpliga på den omtvistade förpliktelsen enligt kollisionssnormerna för den domstol där talan väckts, även om det i dessa regler förskrivs att bestämmelser som dem i den till Haagkonventionen av den 1 juli 1964 bifogade uniforma lagen om internationella köp av lösa saker skall tillämpas på avtalet.

- 30 Med hänsyn till svaret på fråga 1) a) saknas behov av att besvara den nationella domstolens övriga frågor.

Rättegångskostnader

- 31 De kostnader som förorsakats de tyska och italienska regeringarna samt Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom beslut av den 26 mars 1992 förts vidare av Bundesgerichtshof – följande dom:

Artikel 5.1 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde, skall tolkas på så sätt att uppfyllelseorten för betalningsförpliktelsen i fall där en leverantör framställt betalningskrav mot kunden i enlighet med ett entreprenadavtal skall bestämmas i enlighet med de materiella regler som är tillämpliga på den omtvistade förpliktelsen enligt kollisionsnormerna för den domstol där talan väckts, även om det i dessa regler förskrivs att bestämmelser som dem i den till Haagkonventionen av den 1 juli 1964 bifogade uniforma lagen om internationella köp av lösa saker skall tillämpas på avtalet.

Due	Moitinho de Almeida		Diez de Velasco
Kakouris	Schockweiler	Grévisse	Zuleeg
	Kapteyn		Murray

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 29 juni 1994.

R. Grass
Justitiesekreterare

O. Due
Ordförande